تهیه‌کننده «باغ کیانوش» مطرح کرد؛

قصه‌های زیادی از دهه ۶۰ می‌توان تعریف کرد، یک دهه‌ی پر ملات

■ محمدجواد موحد با اشاره به اینکه طراحی فیلمنامه «باغ کیانوش» پیش از اتفاقات چند ماه اخیر کشور صورت گرفته، تأکید کرد: با وجود اینکه از اتفاقات پیش‌رو خبر نداشتیم اما آنچه که در این فیلم روایت می‌شود با شرایط امروز همپوشانی دارد.

نیما رجبی

گروه فرهنگ و هنر– فیلم سینمایی «باغ کیانوش» به کارگردانی رضا کشاورز حداد و تهیه‌کنندگی محمدجواد موحد به تازگی در سینماهای کشور اکران شده است. این فیلم سینمایی برای اولین بار در چهل‌ودومین جشنواره فیلم فجر نمایش داده شد و توانست جایزه بهترین دستاورد هنری در بخش نگاه نو را از آن خود کند.

«باغ کیانوش» اولین فیلم سینمایی رضا کشاورز حداد به حساب می‌آید که شهرام حقیقت‌دوست، علیرضا آرا، مجید پتکی، مهدیه نساج، لادن ژافه وند، مهدی فریضه، علی دولتیاری، امیرحسین رضازاده و عباس جمشیدی فر در آن ایفای نقش کرده‌اند.

به بهانه اکران این فیلم سینمایی با محمدجواد موحد گفتگویی داشتیم که در ادامه مشروح آن را از نظر می‌گذرانید:

«باغ کیانوش» چطور شکل گرفت و چه ویژگی‌هایی از این اثر شما را به ساخت آن ترغیب کرد؟

در مجموعه باشگاه فیلم سوره شرایط کمی متفاوت است و اینگونه نیست که فیلمسازی یک فیلمنامه به ما ارائه دهد و ما تصمیم بگیریم که این فیلمنامه را تهیه کنیم یا خیر. در باشگاه فیلم سوره آثار به نوعی تألیف می‌شوند به این معنا که از ایده اولیه همه چیز در باشگاه فیلم سوره طراحی می‌شود.

اولویت باشگاه فیلم سوره کشف استعداد فیلمسازان جوان است تا آن‌ها را در یک پروسه راهبری به فیلم بلند برسانیم و آقای کشاورز هم از سال ۱۳۹۸ وارد مجموعه ما شدند، چند فیلم کوتاه با هم ساختیم و یک قسمت سریال کارگردانی کردند و به این نتیجه رسیدیم فیلمسازی پیدا کرده‌ایم که می‌تواند برای کودک و نوجوان فیلم باکیفیت بسازد و به همین دلیل تصمیم گرفتیم ساخت یک فیلم سینمایی را با ایشان انجام دهیم.

من کتابی با نام «باغ کیانوش» خوانده بودم که این کتاب را به آقای کشاورز معرفی کردم و ایشان هم وقتی کتاب را خواند از آن استقبال کرد و بعد پروژه را پیش بردیم به طوریکه در مرحله اول طرح نوشته شد، بعد سیناپس را نوشتیم و بعد به نسخه نهایی رسیدیم.

فیلمسازان ایرانی در سال‌های اخیر بسیار بیشتر از گذشته به سراغ دهه ۶۰ رفته‌اند و حالا پس از فیلم‌های کمدی شاهد رجوع آثار اجتماعی به دهه ۶۰ هستیم. این دهه چه ویژگی‌هایی دارد که تا این حد برای سینماگران جذاب است؟

به نظر من دهه ۶۰ صاحب اتمسفری است که هم برای جامعه آشنا است و هم به لحاظ تولیدی برای سینماگران حاوی ویژگی‌های جذابی است. مردم دهه ۶۰ مردمی بودند که می‌توان قصه‌های زیادی درباره آن‌ها تعریف کرد، کشور ما اتمسفری در آن ایام تجربه کرده که در حالتی عادی اتفاقات آن دوران در هیچ کشوری رخ نمی‌دهد و این اتفاقات بستری در اختیار ما قرار می‌دهد که قصه‌های متفاوتی روایت کنیم.

البته در دوره آخر جشنواره فیلم فجر هر چند که آثاری مربوط به این دهه زیاد هستند اما تعداد فیلم‌هایی که قصه‌شان در زمان حاضر روایت می‌شود بیشتر است. ما در این دوران جنگ نظامی را داشتیم، مهم‌ترین چالش بچه‌های «باغ کیانوش» این است که وقتی وارد یک باغ می‌شوند یک خلبان عراقی که مأموریت کشتن آدم‌ها را داشته وارد باغ شده و این اتفاق قصه عجیب و غریبی ایجاد می‌کند.

البته که پرداختن و تمرکز بر دوران جنگ در سینما فقط مربوط به کشور ما نیست و روزهای جنگ جهانی اول و دوم که قدمتی بیشتر از جنگ تحمیلی ما دارند هم همچنان دستمایه بسیاری از فیلم‌های اروپایی و آمریکایی هستند و مهم‌ترین فیلمسازان جهان همچنان مهم‌ترین آثارشان مربوط به آن دوران است که شاید نمونه معروف آخر آن «اوپنهایمر» باشد.

کشور ما در دهه ۶۰ درگیر اتفاقاتی بود که شاید از دهه ۲۰ به بعد تابحال تجربه‌اش نکرده بود و پس از آن هم چنین تجربه‌ای نداشت. نکته دیگر این است که وقتی شما به آن دوران می‌روید می‌توانید رنگ و لعاب بهتری برای فیلمتان در نظر بگیرید و از عناصری استفاده کنید که آدم‌ها همچنان دوست دارند آن‌ها را ببینند و آن دوران را بو کنند. در آن دوران سفره هفت‌سین‌ها شکل دیگری داشت و خانواده‌ها حال و هوای دیگری دارند. نکته دیگری که ما هم از آن استفاده کردیم این است که بعضی از حرف‌ها را که با قصه امروزی نمی‌توان مطرح کرد را می‌توان در دل قصه‌ای که در گذشته روایت می‌شود، مطرح کرد که به عنوان مثال می‌توان به فیلم «مصلحت» اشاره کرد که در باشگاه فیلم سوره ساخته شد و دغدغه عدالت داشت و شاید این مفهوم را نمی‌شد در قصه‌ای امروزی مطرح کرد، به همین دلیل قصه را به دهه ۶۰ بردیم. همه این مسائل در کنار هم قرار می‌گیرد که نشان می‌دهد دهه ۶۰ ما برای پرداخت سینمایی گزینه مناسبی است و اصطلاحاً پرملات به حساب می‌آید.

نوجوانان فیلم «باغ کیانوش» مربوط به دوره‌ای می‌شوند که شاید ارتباط نوجوان امروزی با آن‌ها سخت برقرار شود. مثلاً اگر در گذشته موز یک میوه کمیاب بود ممکن است نوجوان امروزی با انگیزه بالای نوجوانان فیلم که ذوق دستیابی به موز دارند ارتباط برقرار نکند، یا حتی درگیری‌ها و اصطلاحاً کل‌کل‌هایی که نوجوانان امروزی دارند با کاراکترهای «باغ کیانوش» متفاوت است. این نگرانی را نداشتید که ممکن است نوجوانان امروزی نتوانند با کاراکترهای فیلم ارتباط برقرار کنند؟

یکی از چالش‌های ما در زمان طراحی پروژه و ساخت همین مسئله بود که آیا نوجوان امروزی درگیر «باغ کیانوش» می‌شود یا خیر. در طراحی به این نتیجه رسیدیم که اصل ماجرای کل کل بین نوجوانان هم دهه ۶۰ بوده هم الان هم وجود دارد یا اینکه تلاش برای غلبه بر ترس یا کار گروهی بین نوجوان امروزی و نوجوان دهه ۶۰ فرقی ندارد و شاید مصداق‌ها کمی متفاوت باشد که مثلاً شاید موز امروز مسئله‌شان نباشد. به همین دلیل ما روی مصداق‌ها که در فیلم «باغ کیانوش» موز است تمرکز نداشتیم و از یک جایی به بعد موز مسئله بچه‌ها نیست بلکه ورود دشمن خارج به خاک کشور یا روستایشان مسئله اصلی است.

به همین دلیل ما سعی کردیم طراحی پروژه را به سمتی ببریم که به جای پرداختن به خودِ مصداق‌ها در طراحی اثر روح اصلی فیلم طوری باشد که بچه‌ها در هر دوران و شرایطی بتوانند خودشان را جای شخصیت‌های اصلی فیلم بگذارند. بچه‌های فیلم وارد دنیای یک باغ شده‌اند و شاید بچه‌های امروزی وارد دنیای یک بازی کامپیوتری شوند و این دو با وجود تفاوت‌هایی که دارند برای هم قابل درک هستند. ما به همین دلیل در ابتدای فیلم تخیل را به سکانس‌ها اضافه کردیم تا بچه‌های امروزی هم درگیر موضوع شوند که باید بگویم به این هدف رسیدیم و در جشنواره کودک و نوجوان اصفهان بچه‌ها خیلی خوب با فیلم ارتباط برقرار کرده بودند و خودشان را جای قهرمان‌های فیلم می‌گذاشتند.

انسان تا ۱۳ – ۱۴ سالگی خیلی مطلق‌گراست و در نوجوانی این مطلق‌گرایی وجود دارد اما ما تلاش کردیم که به این سمت نرویم چرا که یکی از معضلات فیلم‌های دفاع مقدسی ما به خصوص در دهه‌های گذشته شعارزدگی بود و جنگ به شکل واقعی تصویر نمی‌شد و به جای درست نشان دادن، جنگ درشت نشان داده می‌شد و این اتفاق باعث می‌شد که بچه‌ها از قهرمان‌های جنگی فاصله بگیرند.

«باغ کیانوش» مخاطب هدف خود را با تبعات جنگ آشنا می‌کند. این شناخت برای نوجوان امروزی جامعه ما چه ضرورتی دارد؟

یکی از اهداف ما این بود که بچه‌ها با تاریخ خودشان آشنا شوند و نکته مهم دیگر این است که شرایط امروز ما شباهت زیادی به دوران دهه ۶۰ دارد. در هشت ماه اخیر آنچه که بر کشور ما گذشته به اندازه اتفاقی است که در مدت زمانی بیست ساله ممکن است برای یک کشور رخ دهد، از مسئله جنگی تا اتفاقاتی چون شهادت رئیس جمهور و... از جمله این اتفاقات هستند که کشور ما در چند ماه گذشته آن‌ها را تجربه کرده است.

برای ما یکی از مسائل اصلی این بود که بچه‌های شرایط جنگی آن روزها را درک کنند، متوجه شوند که بچه‌های سال‌های گذشته چگونه زندگی می‌کردند و اصلاً بدانند که جنگ چیست و مسئله دیگر این است که ما فکر نمی‌کنم جنگ به پایان رسیده بلکه شکل جنگ تغییر کرده است. البته ما سعی کردیم تا جایی که امکان دارد زمختی جنگ را کم کنیم و حتی صحنه‌هایی که ممکن بود این زمختی را نشان دهد با انیمیشن نشان دادیم تا فضا کمی تلطیف شود و بچه‌ها به شکلی متفاوت با جنگ روبرو شوند و آن تصاویر رایج درباره جنگ را نبینند.

«باغ کیانوش» به مخاطبش نشان می‌دهد که در همان روزها که درگیر جنگ بودیم زندگی جریان داشت و مردم در همین کشور در همدانی که جت‌های جنگی در آسمانش پرواز می‌کردند مراسم عروسی‌شان را برگزار می‌کردند، جشن می‌گرفتند و زندگی عادی در جریان بود اما همه این اتفاقات تحت تأثیر جنگ هم بوده و فکر می‌کنم آنچه که در «باغ کیانوش» روایت می‌شود با شرایط امروز ما هم همپوشانی دارد. البته ما در زمان ساخت این فیلم نمی‌دانستیم که قرار است چه اتفاقاتی رخ دهد اما همه می‌دانیم که تاریخ مدام در حال تکرار شدن است و هر موقعیت و شرایطی در دل تاریخ می‌تواند امروز هم تکرار شود.

با وجود اینکه شاید ذهن نوجوان مطلق‌نگر باشد اما از مطلق‌نگری فاصله گرفتید و حتی دشمنان را هم به طور مطلق پلید نشان ندادید.

انسان تا ۱۳ – ۱۴ سالگی خیلی مطلق‌گراست و در نوجوانی این مطلق‌گرایی وجود دارد اما ما تلاش کردیم که به این سمت نرویم چرا که یکی از معضلات فیلم‌های دفاع مقدسی ما به خصوص در دهه‌های گذشته شعارزدگی بود و جنگ به شکل واقعی تصویر نمی‌شد و به جای درست نشان دادن، جنگ درشت نشان داده می‌شد و این اتفاق باعث می‌شد که بچه‌ها از قهرمان‌های جنگی فاصله بگیرند.

وقتی یک آدمی آنقدر دست نیافتنی بشود که امکان نزدیک شدن به او وجود نداشته باشد دیگر نمی‌توان او را به عنوان الگو پذیرفت. ما باید قهرمان‌های دفاع مقدسمان را دست‌یافتنی معرفی کنیم تا بتواند آنها را الگو قرار دهد. شهید همت برای ما یک اسطوره است اما ما نباید ایشان را کاملاً دست نیافتنی نشان دهیم، بلکه او هم یک انسان واقعی بوده و باید واقعی به تصویر کشیده شود.

ما سعی کردیم در «باغ کیانوش» عمیق‌تر به مفاهیم برسیم و همه مفاهیم لزوماً مربوط به جنگ نمی‌شوند، بلکه مضمون غلبه بر ترس یا تسلیم ترس نشدن در دوران تحصیل، در ازدواج، در انتخاب شغل و... هم می‌تواند به کمک نوجوان بیاید. اگر ما تمرکزمان را به طور مطلق بر جنگ می‌گذاشتیم ممکن بود که نوجوانان مفاهیم فیلم را مطلقاً مربوط به همان دوران جنگ بدانند که امروز دیگر کارایی ندارند.

قصه «باغ کیانوش» در همدان روایت می‌شود اما لهجه، پوشش، ادبیات و... مربوط به همدان نیست. چرا تمرکز و تلاشی برای حفظ اتمسفر بومی نداشتید؟

این طراحی کاملاً انتخاب شده بود، ما پیش از اینکه بازیگران فیلم را انتخاب کنیم به این موضوع فکر کردیم که آیا حفظ فضای بومی برای ما اهمیت دارد یا بهتر است با وجود اینکه قصه در همدان روایت می‌شود، نوعی لامکانی در فیلم هم داشته باشیم.

به نظر ما اگر فیلم را کاملاً بومی می‌کردیم ممکن بود برخی نوجوانان فیلم را پس بزنند و نمی‌خواستیم فیلم فقط مربوط به یک زیست بوم شود. نکته دیگر این بود که ما نمی‌دانستیم چقدر امکان پیدا کردن بازیگر مناسب با لهجه همدانی یا آموزش بازیگر انتخاب شده برای بیان دیالوگ‌ها با لهجه را داریم که البته دلیل اول برای ما پر رنگ‌تر و مهم‌تر بود. به نظر من اگر لهجه در فیلم پر رنگ می‌شد ممکن بود نوجوانان دیگر نقاط ایران از فیلم فاصله بگیرند و حتی تمرکزی هم بر همدان نداشتیم و نوعی لامکانی ایجاد کردیم و به همین خاطر برخی صحنه‌های جنگلی و باغ را در تهران ضبط کردیم.

آیا از شرایط اکران رضایت دارید؟

فکر نمی‌کنم هیچ فیلمسازی حتی تیم تولید «زودپز» یا «صبحانه با زرافه‌ها» هم شاید از شرایط اکران رضایت نداشته باشند. ما هر کاری که می‌توانستیم برای فروش بهتر فیلم انجام دهیم را به کار بردیم ولی انتظار ما بیشتر بود اما بالا آمدن یک فیلم نوجوان در کنار دو فیلم پرفروش کمدی بسیار سخت است و معمولاً آثاری اینچنین انتخاب اول هیچ خانواده‌ای نیست. علاوه بر این فیلم «ببعی قهرمان» هم در حال اکران است که این اثر هم مخاطب هدفش کودکان و نوجوانان هستند.

به نظر من شرایط سختی وجود دارد اما شیب فروش خوبی داشتیم و به غیر از هفته اول که شرایط کمی بد بود روند فروش «باغ کیانوش» خوشبختانه رو به رشد بوده است.

اقتصاد کیش روزنامه
پرتیراژترین و با سابقه ترین نشریه جزیره کیش
گسترده ترین شبکه اطلاع رسانی داخلی منطقه آزاد کیش
۴۴۴۲۴۹۶۹
۴۴۴۲۴۹۹۹